

LUISTEREN EN ZWIJGEN

**De kunst van
feedback krijgen**

DOOR LIV LAVEYNE

Stel: je bent artiest. Je zit volop in een creatieproces. Twijfel sluipt binnen – of juist niet, wat ook weer twijfel oproept. Inspiratie is er te weinig, of juist te veel. Je voelt je alleen, of misschien net met teveel. Kortom, je hebt nood aan feedback. Natuurlijk wil je meer horen van de ander dan enkel ‘ik vind het goed’, of nog erger, ‘ik zou het zo doen’. Je verlangt naar kritische feedback, maar niet zoveel dat je meteen de handdoek in de ring wilt gooien.

WANNEER

vraag je best om feedback en hoe ga je om met al die input? In de podiumkunsten zijn door de jaren heen verschillende methodes ontwikkeld om feedback te structureren. Ook in het Vlaamse circus groeit de behoefte aan een georganiseerde aanpak, in plaats van losse gesprekken achteraf. Circus in Vlaanderen, als een nog altijd jonge kunstvorm, omringt zich nog steeds het liefst met een kring van ingewijden. Daarbij komt dat circus, net als dans, vooral non-verbaal is en vaak met een internationale mix van artiesten werkt. Wat zegt een woord soms en begrijpen we hetzelfde?

DasArts: feedback in acht rondes

Barbara Van Lindt, huidig artistiek directeur van het Brusselse Kaaitheater en voormalig opleidingshoofd van DAS Theatre, was een van de initiatiefnemers van de wijdverspreide DasArts feedbackmethode: “In de Amsterdamse DAS Theatre masteropleiding ontwikkelen studenten vooral hun eigen projecten en tonen ze work-in-progress. We merkten dat feedback bij die toonmomenten zelden constructief was. Altijd namen dezelfde mensen het woord, artiesten voelden zich verplicht te reageren en voelden zich in het defensief gedrongen. Het ontbrak aan structuur. Wat bedoeld was als een middel om waardevolle inzichten te verzamelen, raakte ondergesneeuwd door onzekerheid en emoties. We moesten een methode ontwikkelen die zowel een veilige ruimte als kwalitatieve artistieke feedback bood.”

Samen met filosoof Karim Bennamar en dramaturg Georg Weinand ontwikkelde Van Lindt de DasArts feedbackmethode. Feedbacksessies duren ongeveer 90 minuten en volgen een duidelijk format. Het principe is dat je je werk presenteert door het te tonen, niet door er zelf over te praten. Voordat je het toont, schets je kort het idee en geef je aan wat je te weten wil komen via de feedback. Wat is al zeker? Waar heb je nog twijfels over? Vervolgens geven deelnemers feedback in acht verschillende rondes, volgens vaste formats (zie kader). De maker spreekt niet, maar luistert. “Als

je als maker iets presenteert, spreek je best zo min mogelijk. Zo kan je je volledig concentreren op het opnemen van feedback in plaats van te bedenken hoe je een antwoord gaat formuleren. Als maker heb je vaak de neiging om je werk te verdedigen, maar bij deze methode hoeft dat niet. Zonder discussie krijg je soms twee- tot viermaal zoveel input als bij traditionele methodes.”

Het perspectief van de hond

“Het belangrijkste bij feedback is het onderscheiden van wat werkt en wat (nog) niet werkt. Veel feedback volgt het patroon: ‘Ik vond dat goed maar...’ en artiesten onthouden vooral het negatieve. Weet dat meningen altijd gaan verschillen. Wat voor de één werkt, werkt niet altijd voor de ander. Daarom vind ik de ‘perspectiefronde’ ook zo interessant waarin de feedbackgever duidelijk maakt vanuit welk perspectief hij/zij/hen spreekt en toekomstgericht vanuit de vraag: ‘Als ... heb ik dit nodig om iets te kunnen vatten of te waarderen.’ Het helpt de maker dan om te begrijpen waarom een opmerking wordt gemaakt. Als je bijvoorbeeld als feedbackgever zegt: ‘Als feministische vrouw wil ik we-

“Het echte werk van de feedback gebeurt daarna: beslissen welke feedback je ter harte neemt en welke je loslaat. En dan bedoel ik écht loslaten. Want het is onmogelijk rekening te houden met alle meningen.”

ten waarom je dat vrouwelijke personage zo kleedt,’ klinkt helemaal anders dan te zeggen: ‘Ik vind dat je die vrouw op scène stereotiep kleedt.’ Zelfs vanuit een ander perspectief dan jou als maker kan die feedback heel waardevol zijn. We doen het soms zelfs grappend, vertrekkend vanuit het perspectief van de hond om aan te tonen hoe belangrijk dat multiperspectief is.”

“Maar luisteren blijft in alles cruciaal. Idealiter vraag je iemand om de feedback gestructureerd te noteren of maak je een opname. Sommigen nemen die opmerkingen mee naar de volgende repetities, anderen hangen ze boven hun bed. Want het echte werk van de feedback gebeurt daarna: beslissen welke feedback je ter harte neemt en welke je loslaat. En dan bedoel ik écht loslaten. Want het is onmogelijk rekening te houden met alle meningen.”

Compañeros als geëngageerd testpubliek

Wie laat je toe in die fragiele fase? Meestal bevriende artiesten, of vrienden tout court, soms enkele programmatoren.... Het heeft vaak tot gevolg dat de feedback of te 'vriend-elijk' of te dwingend is vanuit hun eigen praktijk. Steeds meer werkplaatsen waarbij de residentieperiodes gepaard gaan met een toonmoment en bijhorende feedback, trekken de groep open naar een breder 'publiek'. Het Kortrijkse kunsten-centrum BUDA heeft jaarlijks meer dan tachtig gezelschap-pen in residentie. Ze starten ooit met open toonmomenten waar iedereen welkom was om te komen kijken en feedback te geven. "Maar dat bleek geen goed idee," vertelt Kristof Jonckheere, algemeen directeur van Buda. "Tegelijk is de opinie van een onbekende niet-professional zeer waardevol. Daarom hebben we de compañeros opgericht, een 'ge-engageerd' publiek dat gewoon is om naar toonmomenten te gaan en in een nagesprek zijn bevindingen deelt met de kunstenaar. Dit kunnen informele gesprekken zijn, vertrekkende vanuit specifieke vragen van de kunstenaar, of gestructureerde sessies waarbij vertrokken wordt van de DasArts feedbackmethode."

WIPCOOP: feed-forward in plaats van feedback

Hoe werk maken en feedback krijgen? Kunststudenten worden er vaak in getraind in de hogeschoolopleidingen, maar wat met wie niet dat geijkte pad loopt? In de schoot van Mestizo Arts Platform (MAP) ontstond er WIPCOOP - de Work In Progress Coöperatie - die aandacht heeft voor zij-instromers met een diverse culturele en artistieke achtergrond. Opkomende artiesten kunnen er langzaam groeien, hun werk tonen en in gesprek gaan met kunstensector en publiek. Het is een - vaak eerste - wederzijdse kennismaking.

© Victoriano Moreno

circusartiest Emiliano Cedillo volgde het WIPCOOP-traject. Opkomende artiesten buiten de opleidingen kunnen er zich langzaam ontwikkelen.

De compañeros in kunstencentrum Buda in Kortrijk. Een 'geëngageerd' publiek dat gewoon is om naar toonmomenten te komen en feedback te geven.

WIPCOOP ziet feedback dan ook niet als een kortstondig iets op het einde van een creatie maar als een onderdeel van een langer traject waarbij de tijd genomen wordt om de artiest voor te bereiden op het ontvangen van feedback. "Wie instapt in het WIPCOOP traject verbindt zich ertoe om feedback te krijgen. Binnen het traject krijgt iedereen de

kans om een workshop te volgen rond hoe te pitchen en hoe feedback te vragen en dit wordt vervolgens ook gekoppeld aan een individueel gesprek waarin gepolst wordt naar wat de 'blue sky vision', het ideaal, van de maker is. De voorbereide opzet van het gesprek en alle feedback, tips en contacten krijgt de maker mee naar huis na de feedback sessie zodat die met concrete handvatten verder aan de slag kan. MAP blijft daarin sparring partner in het verder puzzelen aan het ontwikkeltraject met nieuwe partnerschappen."

"Bij het krijgen van feedback wil de artiest vooral weten: wat vond je ervan? Terwijl het in die fase eigenlijk gaat over: wat heb ik als artiest nodig?"

"Bij het krijgen van feedback wil de artiest vooral weten: wat vond je ervan? Terwijl het in die fase eigenlijk gaat over: wat heb ik als artiest nodig vanuit die eerste indrukken, vragen, bedenkingen van het feedbackpubliek?," zegt Mulanga Nkolo van Mestizo Arts Platform. "Belangrijk is dat je als maker de ontwikkelingsmogelijkheden scherper ziet, eerder dan een terugblik op een tijdelijk resultaat. Wij spreken dan ook liever over 'feedforward' of over een 'gemodereerd gesprek' dan over feedback." ●

Zoveel meningen, zoveel feedback- methodieken

DasArts: de meest gangbare en verspreide methodiek in de Lage Landen die ontwikkeld werd binnen de Amsterdamse Hogeschool voor Podiumkunsten. Een uitgebreide documentaire vind je op de website.

Critical Response Process: CRP werd ontwikkeld door de Amerikaanse choreografe Liz Lerman. CRP is een feedbackmethode die werkt met opbouwende en dus constructieve kritiek binnen work-in-progress. Basprincipes zijn het wederzijds stellen van vragen en het uitstellen van het geven van meningen.

WIPCOOP: combineert de methodieken van DasArts en CRP maar focust vooral op de ontwikkeling van de artiest als maker (eerder dan op de creatie). De dialoog tussen artiest, het werk en sector staat centraal.

Voor kinderen: het Cultureel Centrum Waals Brabant ontwikkelde een handleiding voor feedback met jong publiek.

Binnen dans: de Brusselse organisatie contredanse wijdde een publicatie rond feedback in de dans.

Niet-talige feedback: om te reageren op andere meningen op een niet-talige manier worden vaak de gebaren uit de Occupy beweging gebruikt. Om te vermijden dat een gegeven feedback herbevestigd wordt en geen nieuwe info oplevert, zeg je best +1.

© Sepideh Favardin

Portret Barbara Van Lindt, huidige artistiek directeur van het Brusselse Kaaitheater was een van de initiatiefnemers van de wijdverspreide DasArts feedbackmethode